

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ЗДІЙСНЕННЯ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

ПЛАН ЛЕКЦІЇ

1. Правове забезпечення розвитку підприємництва на сучасному етапі.
2. Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності.
3. Державна реєстрація підприємницької діяльності.
4. Обмеження підприємницької діяльності. Ліцензування та патентування.

Правове забезпечення розвитку підприємництва на сучасному етапі

Під правовим забезпеченням підприємницької діяльності (правовою базою) розуміється комплекс юридичних норм, закріплених у Конституції України, законодавчих, нормативно-правових актах і актах індивідуального характеру, які встановлюють правила поведінки суб'єктів підприємництва при здійсненні ними господарської діяльності, а також визначають міру відповідальності за порушення цих правил.

В Україні необхідність прийняття спеціального закону з питань розвитку підприємництва була зумовлена двома причинами:

по-перше, необхідністю відмінити існуюче в законодавстві обмеження (до 1991 р. приватна підприємницька діяльність була заборонена, вона вважалася карним злочином);

по-друге, необхідністю сформування правового поля, яке стимулювало б розвиток підприємництва та його підтримку.

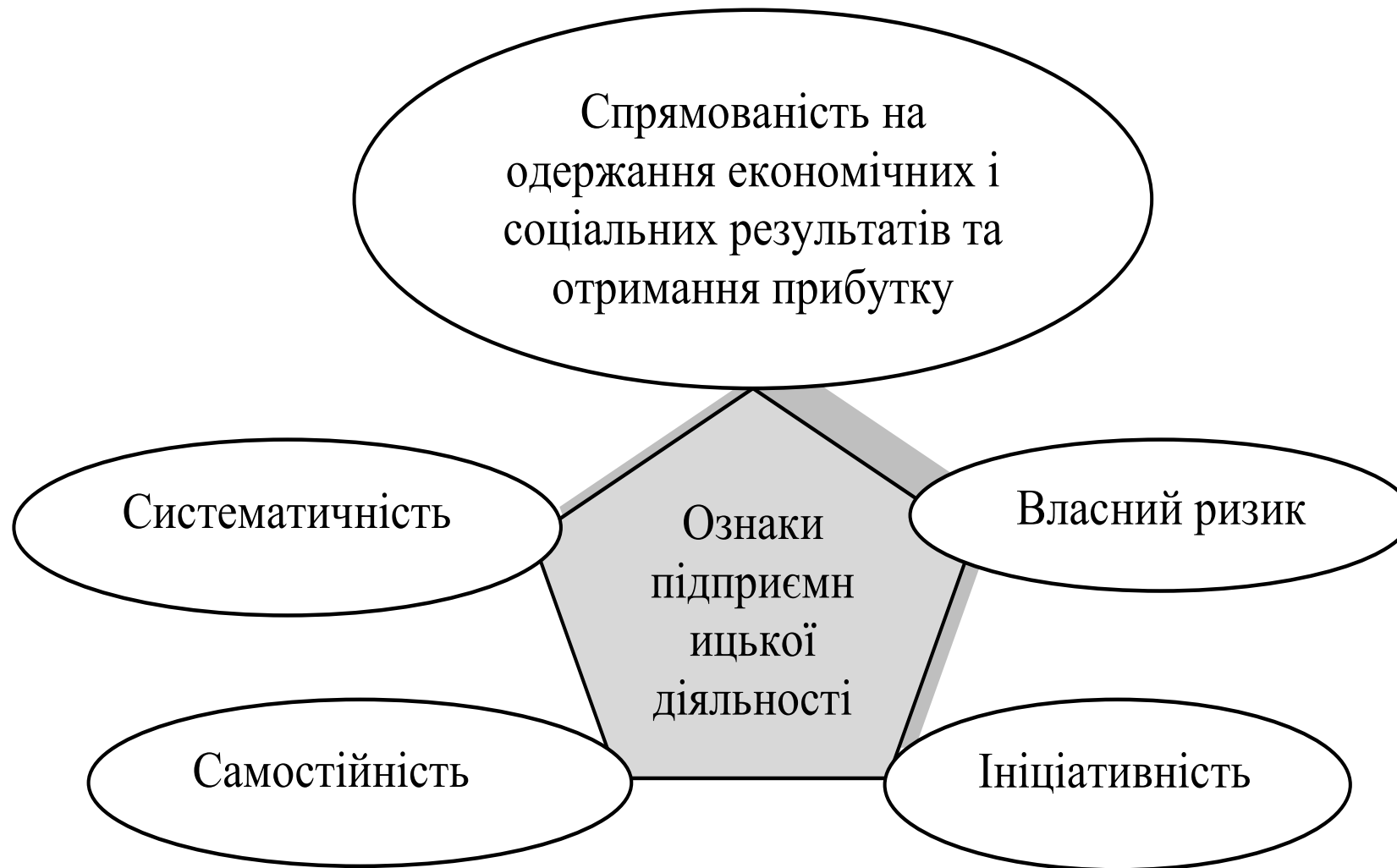
Тому 1991 р. Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про підприємництво». Цей Закон визначає основні правові, економічні та соціальні засади заняття підприємницькою діяльністю (підприємництва) громадянами та юридичними особами на території України, встановлює гарантії свободи підприємництва та його державної підтримки.

Підприємницьку діяльність регламентують також Закони України

- ✓ «Про господарські товариства»
- ✓ «Про фермерське господарство»
- ✓ «Про захист економічної конкуренції»
- ✓ «Про ліцензування видів господарської діяльності»
- ✓ «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»
- ✓ «Про ціни і ціноутворення»
- ✓ «Про акціонерні товариства»
- ✓ «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань»
- ✓ «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб»
- ✓ Цивільний кодекс України
- ✓ Податковий кодекс України.

Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» є нормативною базою для здійснення підприємницької діяльності.

Саме він регламентує ступінь свободи підприємницької діяльності, її основні принципи, організаційні форми підприємництва, права найму працівників і соціальні гарантії щодо використання їх праці, загальні гарантії для підприємців, державну підтримку підприємства, відповідальність суб'єктів підприємництва, діяльність іноземних підприємців в Україні, припинення підприємницької діяльності.

ПРИНЦИПИ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання;

свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом;

вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України;

обмежене державне регулювання економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави;

захист національного товаровиробника;

заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини.

Підприємництво в Україні здійснюється в будь-яких організаційних формах, передбачених законом, на вибір підприємця.

Разом з тим, в окремих випадках, що прямо передбачені законом, особа може бути обмежена у свободі підприємницької діяльності, наприклад, за суб'єктним складом (для посадових осіб органів державної влади), або ж характером підприємницької діяльності (встановлення монополії).

Зокрема, встановлено законом перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, а також перелік видів діяльності, недержавне підприємництво в яких забороняється.

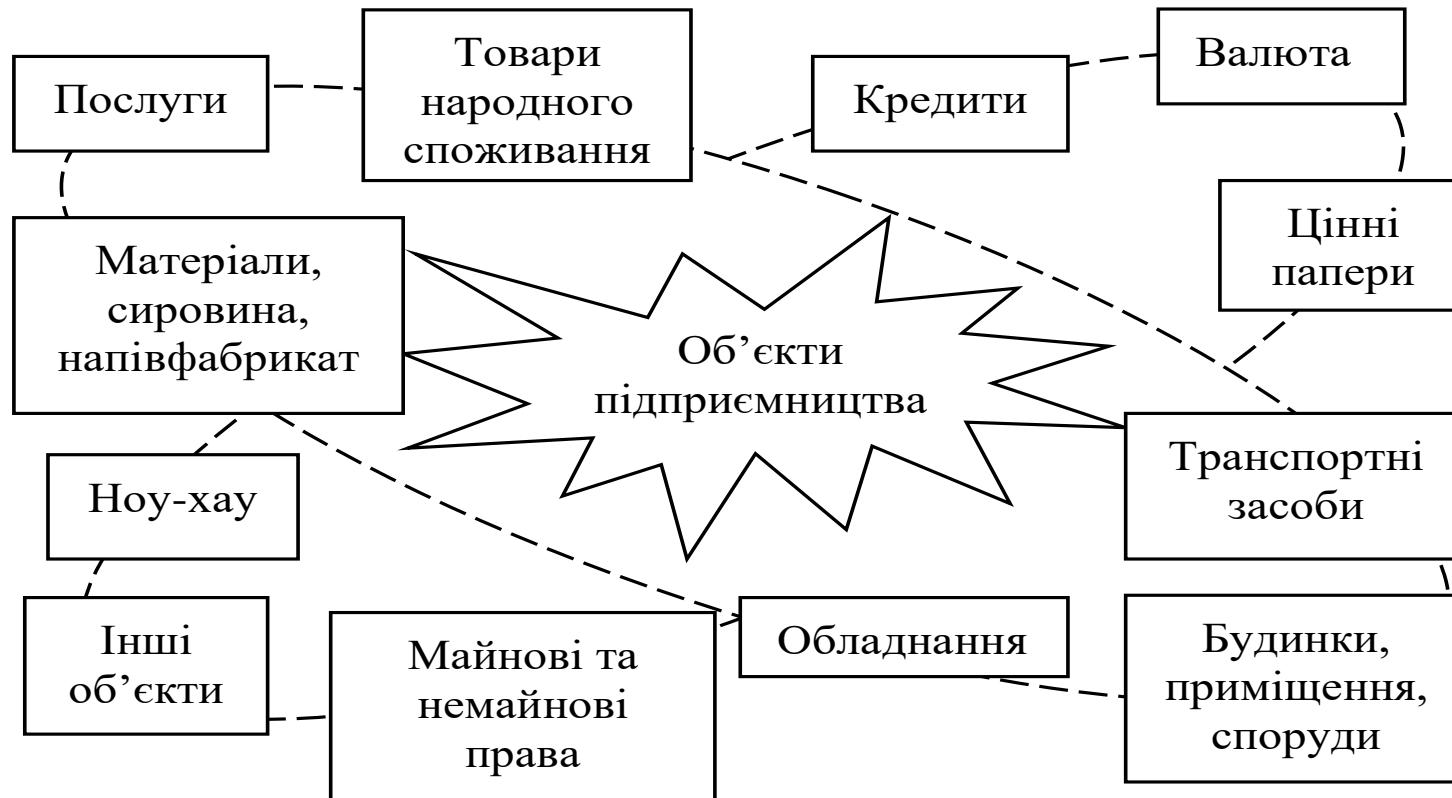
Законодавство визначає порядок створення, державної реєстрації, діяльності, реорганізації та ліквідації суб'єктів підприємництва окремих організаційних форм.

Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності

Фізична особа-підприємець – це фізична особа, яка реалізує своє право на підприємницьку діяльність за умови її державної реєстрації в порядку, встановленому законом. Право на здійснення підприємницької діяльності має лише особа з повною цивільною дієздатністю (з 18 років або з 16 років за умови надання нотаріально засвідченої згоди батьків на реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності).

Юридична особа (відповідно до ст. 80 Цивільного кодексу України) – організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку. Юридичні особи, у свою чергу, можуть створюватися у формі товариств, установ та в інших формах, не заборонених законом.

Об'єкти підприємницької діяльності – це все те, що виступає предметом купівлі-продажу на ринку. Підприємці при здійсненні бізнесу мають справу з різними об'єктами.

Державна реєстрація підприємницької діяльності

Державна реєстрація підприємницької діяльності – офіційне визнання шляхом засвідчення державою факту створення або припинення юридичної особи, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, засвідчення факту наявності відповідного статусу громадського об'єднання, професійної спілки, її організації або об'єднання, політичної партії, організації роботодавців, об'єднань організацій роботодавців та їхньої символіки, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, про юридичну особу та фізичну особу – підприємця

Згідно нововведень у сфері державної реєстрації підприємницької діяльності, реєстрацію мають право проводити державні реєстратори:

- виконавчі органи сільських, селищних та міських рад;
- нотаріуси;
- або акредитовані суб'єкти.

Тобто, державний реєстратор – особа, яка перебуває у трудових відносинах з суб'єктом державної реєстрації, нотаріус.

Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань - єдина державна інформаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист, облік та надання інформації про юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадські формування, що не мають статусу юридичної особи.

Єдиний державний реєстр створюється з метою забезпечення державних органів та органів місцевого самоврядування, а також учасників цивільного обороту достовірною інформацією про юридичних осіб, громадські формування, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб - підприємців з Єдиного державного реєстру.

Після реєстрації підприємцю видається виписка з Єдиного державного реєстру, довідка з реєстру.

Виписка з Єдиного державного реєстру – документ в електронній формі, який формується та оновлюється за результатами проведення реєстраційних дій і містить відомості про юридичну особу або її відокремлений підрозділ, фізичну особу-підприємця (у тому числі про взяття на облік в органах державної статистики та державної фіскальної служби, видачу ліцензії та документів дозвільного характеру).

Обмеження підприємницької діяльності. Ліцензування та патентування

Чинне законодавство має низку обмежень щодо здійснення підприємницької діяльності як за суб'єктами, так і за видами діяльності.

I. Обмеження права на підприємництво за суб'єктним складом

Згідно зі ст. 42 Конституції України підприємницька діяльність депутатів, посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування обмежується законом.

Не допускається заняття підприємницькою діяльністю таких категорій громадян: військовослужбовців, службових осіб органів прокуратури, суду, державної безпеки, внутрішніх справ, державного нотаріату, а також органів державної влади і управління, які покликані здійснювати контроль за діяльністю підприємств.

Особи, яким суд заборонив займатися певною діяльністю, не можуть бути зареєстровані як підприємці з правом здійснення відповідного виду діяльності до закінчення терміну, встановленого вирокком суду.

II. Обмеження права на підприємництво за видами діяльності й організаційно-правовими формами господарювання.

Здійснення певних видів підприємницької діяльності потребує отримання окремих дозволів:

ліцензій, процедуру отримання яких передбачено Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» та іншими нормативно-правовими актами.

Ліцензія – запис у Єдиному державному реєстрі про рішення органу ліцензування щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню;

патенту, процедура отримання якого передбачена ст. 267 ПК України.

Патент – документ, що засвідчує авторство на винахід та виключне право на використання його протягом певного строку;

інших документів дозвільного характеру згідно з положеннями Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності».

Ліцензування – засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, спрямований на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів.

До основних принципів державної політики у сфері ліцензування належить такі:

- ✓ Забезпечення рівності, законних інтересів всіх суб'єктів господарювання;
- ✓ Захист законних інтересів, життя і здоров'я громадян;
- ✓ Захист навколишнього природного середовища і забезпечення безпеки держави;
- ✓ Встановлення єдиного порядку ліцензування видів господарської діяльності на території України;
- ✓ Встановлення єдиного переліку видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.

Згідно з чинним законодавством обмеження у здійсненні підприємницької діяльності стосуються її видів, пов'язаних з такими діями:

- виготовлення і розповсюдження наркотичних засобів, психотропних речовин (крім спеціально обумовлених);
- виготовлення і реалізація військової зброї та боєприпасів до неї, вибухових речовин;
- видобування бурштину;
- охорона окремих особливо важливих об'єктів державної власності (перелік яких дається Кабінетом Міністрів);
- розробка, випробування, виробництво та експлуатація ракетноносіїв.

Ці види діяльності можуть здійснюватися лише державними підприємствами та організаціями

Підставою для прийняття рішення про анулювання ліцензії є:

- 1) заява ліцензіата про анулювання власної ліцензії;
- 2) набрання чинності рішенням органу ліцензування про анулювання ліцензії або скасування такого рішення спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування;
- 3) наявність у Єдиному державному реєстрі відомостей про державну реєстрацію припинення юридичної особи;
- 4) подання копії свідоцтва про смерть фізичної особи - підприємця (у разі відсутності правонаступника);
- 5) акт про невиконання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов, встановлених для виду господарської діяльності;
- 6) акт про повторне порушення ліцензіатом ліцензійних умов;
- 7) акт про виявлення недостовірності даних у документах, поданих суб'єктом господарювання разом із заявою про отримання ліцензії;
- 8) акт про відмову ліцензіата у проведенні перевірки органом ліцензування;
- 9) акт про документальне підтвердження встановлення факту контролю (вирішального впливу) за діяльністю ліцензіата осіб інших держав, що здійснюють збройну агресію проти України.

Господарська діяльність здійснюється на підставі ліцензії, виданої органом ліцензування, яким є:

- центральний орган виконавчої влади, державний колегіальний орган, - провадиться на всій території України;
- Рада міністрів Автономної Республіки Крим, - провадиться на території Автономної Республіки Крим;
- місцевий орган виконавчої влади, - провадиться на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Ліцензійними умовами встановлюються зміст та форма:

- 1) заяви про одержання ліцензії;
- 2) документів, що додаються до заяви про одержання ліцензії;
- 3) опису документів, що подаються для одержання ліцензії;
- 4) документів щодо кожного місця провадження господарської діяльності.